

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

August 2020

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

August 2020

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2458-0562

Cuprins

Sinteză	5
A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare	7
A1. Cadrul economic general al companiilor nefinanciare	7
A2. Disponibilitatea surselor de finanțare pentru companii	13
A3. Condițiile și factorii de influență privind accesul la finanțare al companiilor	18
Anexă: Metodologie sondaj	18

Sinteză

Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România (FCNEF) surprinde opiniile sectorului real¹ cu privire la: (i) cele mai presante probleme în desfășurarea activității; (ii) disponibilitatea și evoluția surselor de finanțare; (iii) rata de succes în accesarea finanțării de la bănci și IFN și în accesarea fondurilor europene și (iv) relația firmelor cu băncile și IFN. Principalele concluzii ale analizei sunt următoarele:

- Pe fondul crizei generate de pandemia COVID-19, companiile constată o tendință de înrăutățire a principalilor factori de influență asupra activității acestora. Acestea sunt de părere că situația economică la nivel național, situația sectorului din care fac parte și situația economică și financiară a propriei firme au suferit o înrăutățire comparativ cu anul anterior. Cu toate acestea, perspectivele de dezvoltare, relația cu partenerii de afaceri (furnizori sau clienți) sau relația cu instituțiile financiare cu care acestea lucrează s-au menținut în mare parte neschimbate.
- Problemele pe care firmele le-au resimțit ca fiind cele mai presante în ultimele șase luni sunt costurile de producție sau cele cu forța de muncă, disponibilitatea forței de muncă bine pregătite și lipsa cererii. Accesul la finanțare nu reprezintă una din problemele presante ale companiilor, 60 la sută dintre acestea considerând că acest factor are un impact scăzut sau niciun impact asupra lor.
- În contextul pandemiei COVID-19, aproape un sfert dintre companii au fost afectate semnificativ de reducerea vânzărilor (o scădere de peste 75 la sută). Din punct de vedere al măsurilor întreprinse de firme în vederea diminuării efectelor negative ale pandemiei asupra afacerii acestora, cele mai des întâlnite sunt reducerea parțială a activității, suspendarea activității sau trimiterea în șomaj tehnic a unei părți din personal sau a tuturor salariaților.
- Sursele principale de finanțare utilizate de companii au rămas cele interne, acestea devenind mai importante în acest interval decât resursele externe, în principal datorită avansului substanțial înregistrat de reinvestirea profitului și vânzarea de active. Creditele bancare rămân o opțiune mult mai puțin utilizată, iar numărul companiilor care optează pentru credite comerciale și descoperitul de cont bancar a continuat să scadă în intervalul analizat.
- Ponderea companiilor care nu au apelat la creditare de la bănci și IFN se menține la un nivel ridicat, de 75 la sută, totuși în ușoară scădere față de exercițiul precedent. Doar 18 la sută din companii au apelat la astfel de finanțare și au primit aprobarea pentru toată suma solicitată, acceptând condițiile și costurile creditului.

¹ Eșantionul utilizat în *Sondajul FCNEF* conține circa 11 000 de companii nefinanciare, este reprezentativ la nivel național și regional, iar extragerea companiilor incluse în sondaj este realizată prin procedee statistice specifice cu respectarea criteriilor privind: (i) clasa de mărime a companiei (microintreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații); (ii) sectorul de activitate (conform CAEN Rev. 2) și (iii) regiuni de dezvoltare. Sondajul este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. În ediția de față, sondajul s-a derulat în luna mai 2020. Decalarea față de calendarul obișnuit a avut loc pe fondul contextului epidemiologic generat de pandemia COVID-19.

- Companiile care au aplicat pentru un credit în ultimele 12 luni resimt într-o mai mică măsură creșterea costurilor de finanțare, comparativ cu exercițiul anterior. Cu toate acestea, obstacolele cel mai des amintite de către acestea în ceea ce privește accesarea finanțării de la bănci și IFN, sunt nivelul prea ridicat al dobânzilor și al comisioanelor percepute, cerințele privind valoarea sau tipul colateralului, birocrația și clauzele contractuale.

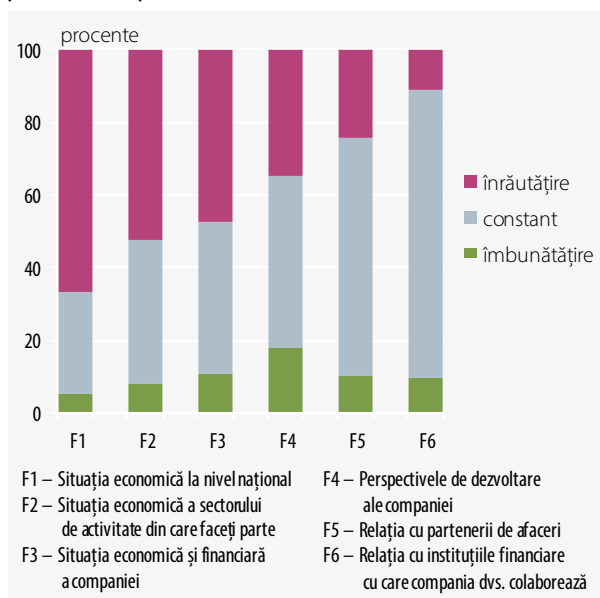
A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare

A1. Cadrul economic general al companiilor nefinanciare

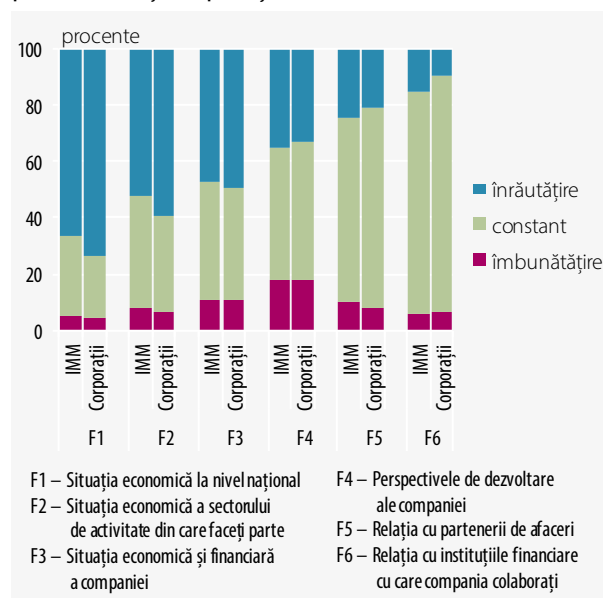
Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei

Pe fondul crizei generate de pandemia COVID-19, companiile constată o tendință de înrăutățire a principalilor factori de influență asupra activității acestora. Astfel, firmele consideră că situația economică la nivel național s-a înrăutățit semnificativ în ultimele 12 luni (67 la sută). În plus, acestea sunt de părere că atât situația sectorului din care fac parte, cât și situația economică și financiară a propriei firme au suferit o înrăutățire comparativ cu anul anterior (52 la sută, respectiv 47 la sută dintre companii). Cu toate acestea, perspectivele de dezvoltare nu sunt percepute la fel de negativ, 47 la sută dintre companii considerând că acestea au rămas neschimbate. În aceeași categorie se află și alți factori de influență, precum relația cu partenerii de afaceri (furnizori sau clienți), sau relația cu instituțiile financiare cu care acestea lucrează (Grafic 1).

Grafic 1. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pentru companiile nefinanciare

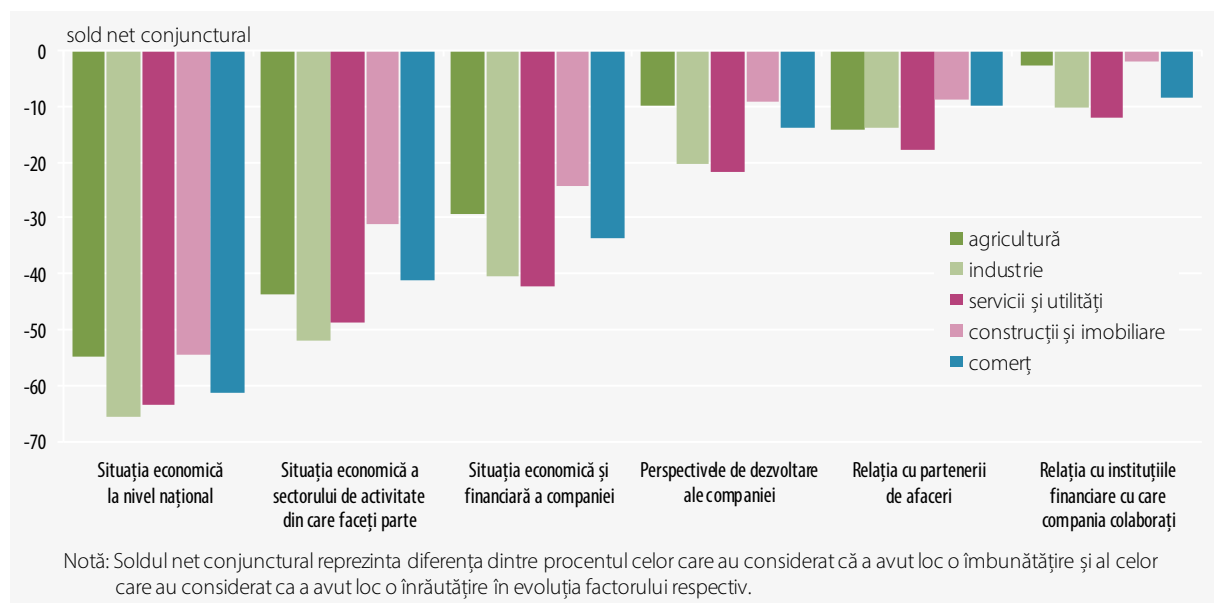
Grafic 2. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pentru IMM și corporații

După dimensiune, corporațiile sunt mai pesimiste față de IMM în ceea ce privește situația economică la nivel național, a sectorului de activitate și a propriei firme, însă sunt mai puțin afectate de factori precum perspectivele de dezvoltare ale companiei și de relația cu partenerii de afaceri sau instituțiile financiare cu care lucrează (un procent mai mare dintre acestea consideră că acești factori s-au menținut neschimbați, comparativ cu IMM) (Grafic 2). În funcție de domeniul de activitate,

cele mai afectate de înrăutățirea factorilor de influență asupra activității sunt industria și sectoarele servicii și utilități (69 la sută), în timp ce la polul opus se află sectoare precum construcții și imobiliare sau agricultură (Grafic 3). Exportatorii consideră într-un număr mai mare, față de importatori, că factorii care le influențează activitatea au evoluat într-o direcție nefavorabilă în ultimele 12 luni.

Grafic 3. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pe principalele sectoare economice

Cele mai presante probleme ale companiilor

Problemele pe care firmele le-au resimțit ca fiind cele mai presante în ultimele șase luni sunt costurile de producție sau cele cu forța de muncă, disponibilitatea forței de muncă bine pregătite și lipsa cererii (Grafic 4).

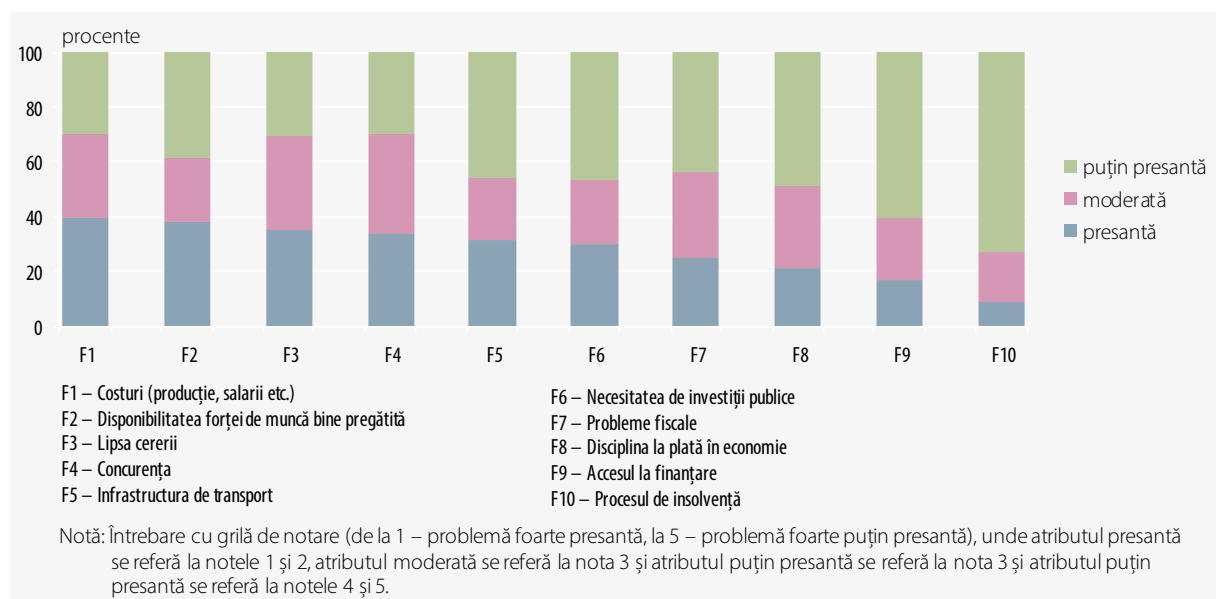
Astfel, rezultatele sondajului indică faptul că tensiunile de pe piața muncii persistă, ca urmare a unei necorelări parțiale între cererea și oferta de muncă, pe fondul decalajului dintre calificarea salariaților și nevoile angajatorilor². De asemenea, faptul că firmele resimt costurile cu forța de muncă ca pe o problemă presantă este justificat și de majorarea în trimestrul I 2020 a ratei anuale de creștere a costurilor unitare cu forța de muncă (6,7 la sută). Perspectivele pentru perioada următoare sunt de o continuare a creșterii costurilor unitare cu forța de muncă în trimestrul II, având în vedere că pandemia COVID-19 a produs o ajustare mai importantă în activitatea economică, comparativ cu cea care a avut loc pe piața muncii, ca urmare a măsurilor de susținere din partea statului prin intermediul șomajului tehnic³. La nivelul sectoarelor în care activează firmele, disponibilitatea forței de muncă este mai acut resimțită în industrie, respectiv construcții și imobiliare, din cauza deficitului de personal calificat cu care se confruntă aceste domenii.

² BNR – Raport asupra stabilității financiare, ediția iunie 2020.

³ BNR – Raport asupra inflației, ediția august 2020.

Lipsa cererii este o problemă în creștere față de sondajul anterior, ca urmare a temperării semnificative a cererii de consum pe fondul măsurilor necesare de restricție impuse de autorități în rândul populației, pentru a preveni răspândirea epidemiei. În structură, lipsa cererii este resimțită ca o problemă presantă în special de sectoarele servicii și utilități, în timp ce sectoarele construcții și imobiliare sunt cele mai puțin afectate de șocurile negative de cerere care au avut loc la nivel agregat. În ceea ce privește exportatorii, aceștia au resimțit mai puternic scăderea cererii, spre deosebire de importatorii, pentru care problema este la un nivel moderat. Acest lucru s-a reflectat și în deteriorarea soldului comercial în primele șase luni ale anului curent⁴.

Grafic 4. Cele mai presante probleme ale companiilor nefinanciare în ultimele șase luni

Accesul la finanțare nu este una din problemele presante ale companiilor, 60 la sută dintre acestea considerând că acest factor are un impact scăzut sau niciun impact asupra lor. Acest lucru este datorat nivelului scăzut de intermediere financiară în cazul companiilor. Structura pasivului⁵ arată că doar 8,4 la sută din pasivele firmelor sunt reprezentate de credite interne de la bănci sau IFN, principala modalitate prin care firmele din România aleg să își finanțeze operațiunile fiind creditele comerciale (18,4 la sută din pasiv). De asemenea, o altă sursă de finanțare la care companiile apelează într-o proporție ridicată o reprezintă creditele de la acționari sau entități afiliate (9 la sută din pasiv). În structură, accesul la finanțare este mai problematic în cazul firmelor din agricultură (25 la sută dintre companiile din acest sector considerându-l o problemă presantă, spre deosebire de celelalte sectoare economice, în care mai puțin de o cincime din companii îl evaluează în acest mod).

Procesul de insolvență (propriu sau al partenerilor comerciali) nu reprezintă un obstacol în desfășurarea activității companiilor, în proporție semnificativă (73 la sută)

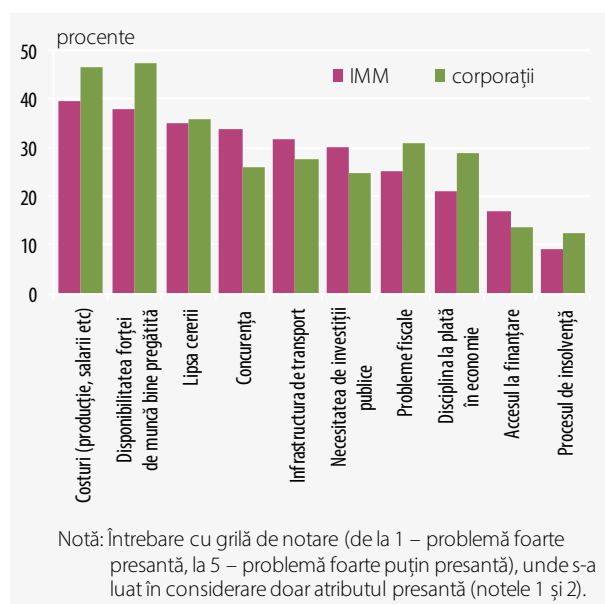
⁴ În primele șase luni ale anului în curs, exporturile FOB s-au diminuat cu 18 la sută, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, în timp ce importurile CIF au scăzut cu doar 12,6 la sută (https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf_ce06r20.pdf).

⁵ Conform datelor financiare raportate la iunie 2019.

acestea consideră că acest factor are o influență scăzută asupra lor. Spre deosebire de IMM, corporațiile apreciază într-un procent mai redus că insolvența nu le afectează activitatea (65 la sută, comparativ cu 73 la sută în cazul IMM) (Grafic 5). Cu toate acestea, procesul de insolvență în România este caracterizat de o eficiență redusă, datele istorice arătând că mai mult de 90 la sută din companiile pentru care a fost deschisă procedura de insolvență în perioada 2007-2019 au încheiat acest proces în lichidare sau în faliment⁶.

Disciplina la plată a partenerilor comerciali este un factor care nu este evaluat a fi presant pentru 49 la sută dintre firme. Aproximativ 21 la sută din companii consideră că sunt afectate de disciplina la plată a partenerilor de afaceri. Corporațiile sunt influențate negativ într-o măsură mai mare de acest factor, comparativ cu firmele de dimensiuni mici (29 la sută, față de 21 la sută). Cu toate acestea, disciplina laxă la plată reprezintă o vulnerabilitate structurală a economiei românești, având în vedere sumele cu întârzieri la plată față de partenerii comerciali nebankari, care reprezintă circa 9 la sută din produsul intern brut, conform datelor financiare ale firmelor la 2018⁷.

Grafic 5. Cele mai presante probleme ale IMM și corporațiilor în ultimele șase luni

Factori precum concurența, necesitatea investițiilor publice sau infrastructura de transport sunt evaluate ca fiind probleme presante de doar o treime din companii. În structură, pentru IMM, concurența este resimțită mai puternic decât în cazul companiilor de mari dimensiuni. De asemenea, acestea consideră într-o proporție mai mare decât corporațiile că infrastructura de transport sau necesitatea de investiții publice (altele decât în infrastructura de transport) care să ajute compania sunt probleme care s-au confruntat în ultimele șase luni. Spre deosebire de exercițiul precedent, în exercițiul curent un număr mult mai redus de companii (doar un sfert dintre acestea) consideră că problemele fiscale sau legate de reglementările aplicabile firmei sunt obstacole în desfășurarea activității în ultimele șase luni, nivelul ridicat al fiscalității (taxe, impozite, accize, etc.) fiind una din principalele cauze ale acestei percepții, urmată de impredictibilitatea mediului fiscal.

Reglementările cu caracter obligatoriu (reglementări UE, reglementări naționale, reglementări la nivelul industriei din care face parte firma, etc.) nu sunt percepute de majoritatea firmelor ca având un impact negativ.

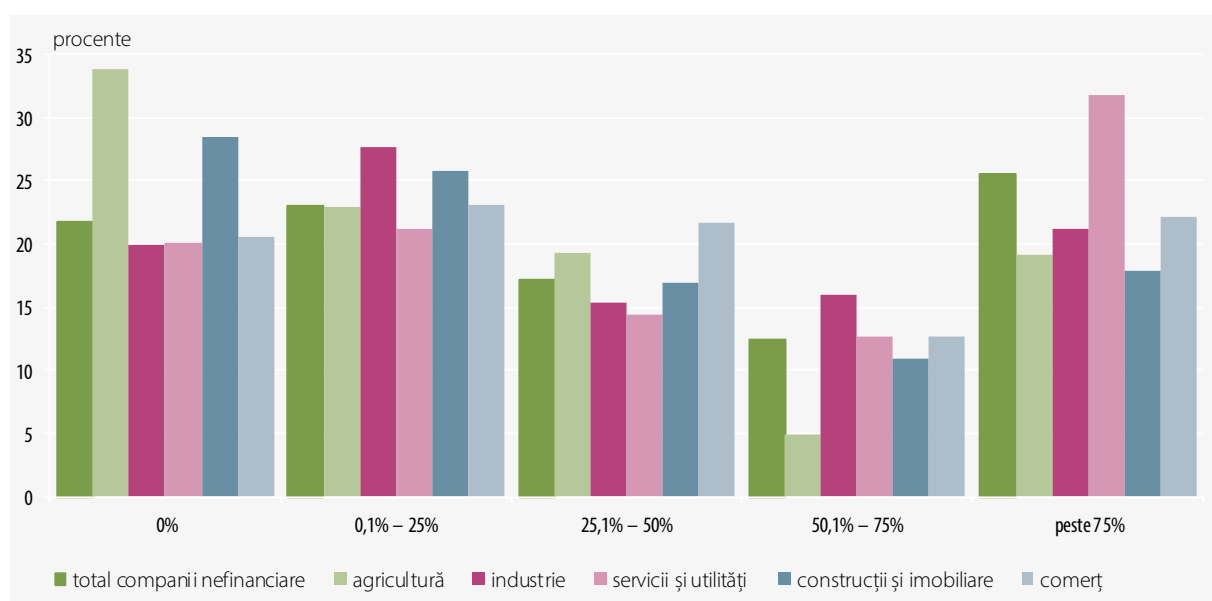
⁶ BNR – Raport asupra stabilității financiare, ediția iunie 2020.

⁷ BNR – Raport asupra stabilității financiare, ediția iunie 2020.

Efectele negative resimțite ca urmare a pandemiei COVID-19 și măsurile întreprinse de companii în vederea diminuării acestora

În contextul pandemiei COVID-19, aproape un sfert dintre companii au fost afectate semnificativ de reducerea vânzărilor (o scădere de peste 75 la sută). Astfel, la nivel agregat, 26 la sută dintre companii au răspuns că cifra de afaceri le-a scăzut cu peste 75 la sută, în timp ce 22 la sută dintre acestea nu au fost afectate deloc de scăderea vânzărilor. Spre deosebire de IMM, care au fost afectate în cea mai mare proporție de scăderea vânzărilor cu peste 75 la sută, majoritatea corporațiilor (61 la sută) au înregistrat reduceri ale cifrei de afaceri mai mici de 25 la sută (Grafic 6).

Grafic 6. Efectele pandemiei COVID-19 asupra cifrei de afaceri a companiilor, la nivel agregat și pe sectoare

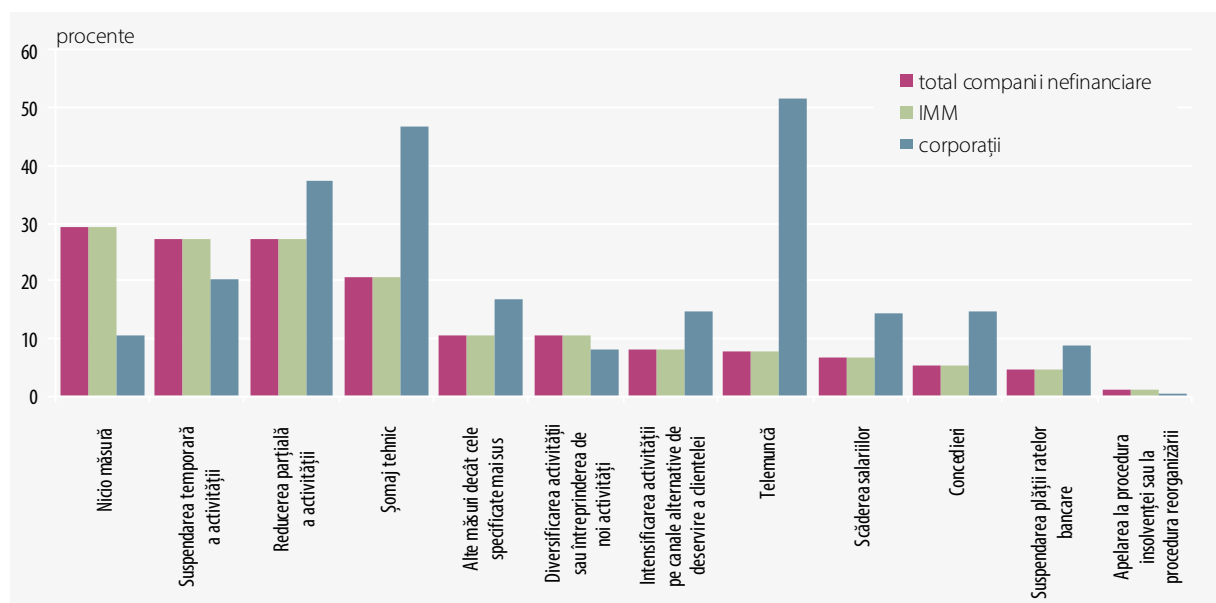

La nivel sectorial, agricultura și construcțiile și imobiliarele au resimțit cel mai puțin efectele pandemiei asupra cifrei de afaceri (34 la sută, respectiv 28 la sută dintre acestea nu au fost deloc afectate), în timp ce la polul opus se află firmele din sectoarele servicii și utilități, în cazul cărora doar 20 la sută nu au resimțit niciun impact în vânzări, iar pentru 32 la sută dintre acestea impactul a fost semnificativ (o scădere cu peste 75 la sută a cifrei de afaceri), evoluția în acest ultim caz fiind determinată în principal de serviciile HoReCa. La nivelul companiilor de comerț exterior, exportatorii au avut mai mult de suferit din cauza pandemiei, mai mult de jumătate dintre aceștia având scăderi de peste 50 la sută în vânzări în perioada stării de urgență (iar în cazul a 12 la sută dintre exportatori scăderea a fost de peste 75 la sută din vânzări). Dintre firmele care importă bunuri, 40 la sută au avut reduceri de peste 50 la sută ale vânzărilor în perioada de vârf a restricțiilor (doar 8 la sută din importatori au avut reduceri de peste 75 la sută a cifrei de afaceri). Conform datelor privind comerțul internațional cu bunuri și servicii, atât scăderea exporturilor, cât și cea a importurilor a avut loc în special ca urmare a reducerii cererii pentru produse

din grupa de produse mașini și echipamente de transport, care are cea mai însemnată pondere în structura ambelor fluxuri comerciale⁸.

Cele mai des întâlnite măsuri întreprinse de companii în vederea diminuării efectelor negative ale pandemiei asupra afacerii acestora, la nivel agregat, sunt reducerea parțială a activității, suspendarea activității sau trimiterea în șomaj tehnic a unei părți din personal sau a tuturor salariaților (Grafic 7). La polul opus, cele mai puțin populare măsuri sunt apelarea la procedura insolvenței sau la procedura reorganizării judiciare, suspendarea plății ratelor bancare sau concedierea unei părți sau a tuturor angajaților. Aproape o treime dintre companii au răspuns totuși că nu au luat sau nu vor lua nicio măsură în acest sens. În funcție de dimensiunea companiei, corporațiile au fost mai proactive, comparativ cu IMM, în adoptarea de măsuri care să reducă efectele negative ale pandemiei. Astfel, corporațiile au apelat într-o proporție semnificativă la instituirea regimului de telemuncă pentru o parte din salariați sau a tuturor salariaților (52 la sută dintre acestea), în timp ce în cazul IMM, doar 8 la sută au avut disponibilitatea sau infrastructura necesară pentru a recurge la această soluție. De asemenea, trimiterea salariaților în șomaj tehnic a fost o opțiune pentru jumătate din corporații, în cazul IMM doar 21 la sută apelând la această măsură. În ceea ce privește scăderea salariilor sau concedierea angajaților, o pondere mai mare a corporațiilor a luat aceste măsuri, spre deosebire de IMM.

Grafic 7. Principalele măsuri luate de companii pentru a combate efectele negative ale pandemiei COVID-19, la nivel agregat și în funcție de dimensiune

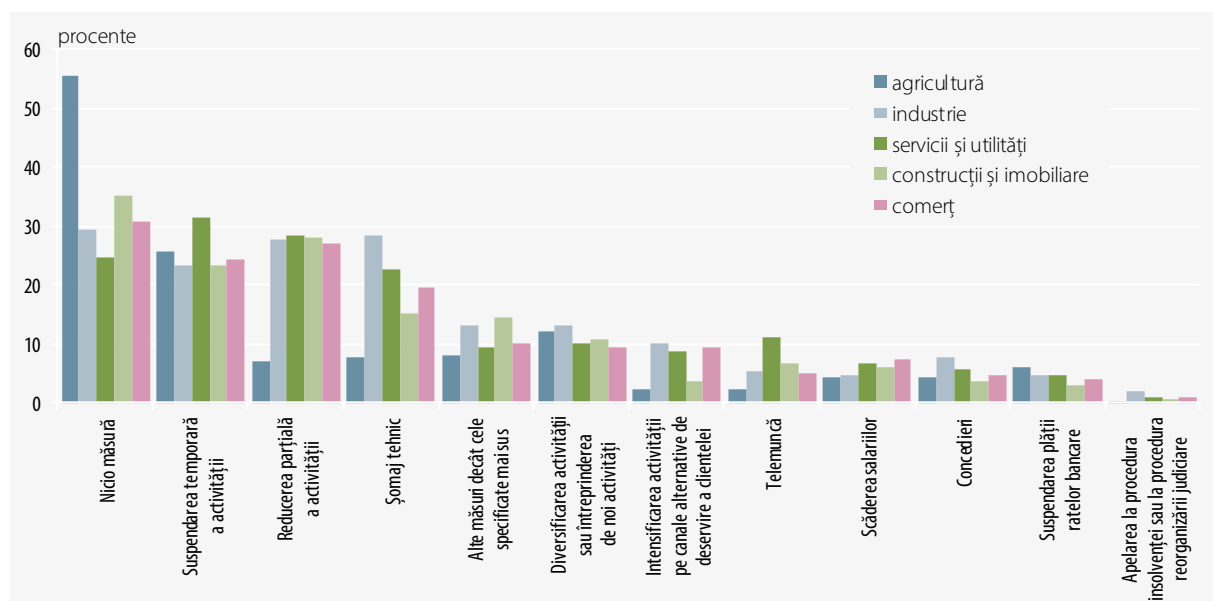

Și la nivel sectorial, cele mai frecvente măsuri au fost reducerea sau suspendarea activității, precum și șomajul tehnic. O particularitate o reprezintă firmele din agricultură, care, fiind afectate la un nivel redus de pandemia COVID-19, nu au fost nevoite să ia măsuri în acest sens (55 la sută din acestea). O situație similară se constată și în cazul companiilor din construcții și imobiliare, în cazul cărora 35 la sută

⁸ https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ce06r20.pdf.

din total nu au luat nicio măsură de combatere a efectelor negative ale pandemiei (Grafic 8).

Grafic 8. Principalele măsuri luate de companii pentru a combate efectele negative ale pandemiei COVID-19, pe sectoare de activitate

Așa cum era de așteptat datorită specificului activității, companiile din sectoarele servicii și utilități au apelat într-o mai mare măsură la telemuncă, comparativ cu firmele din restul sectoarelor. De asemenea, aceste sectoare, împreună cu cele din industrie și comerț au avut posibilitatea mai ridicată de intensificare a activității pe canale alternative de servicii a clientelei, spre deosebire de celelalte domenii.

Față de celelalte sectoare, firmele din industrie au fost nevoite să recurgă la concedieri într-o proporție mai mare (8 la sută). Totodată, o pondere relativ mai mare a acestora a apelarea la procedura insolvenței sau la procedura reorganizării judiciare (2 la sută).

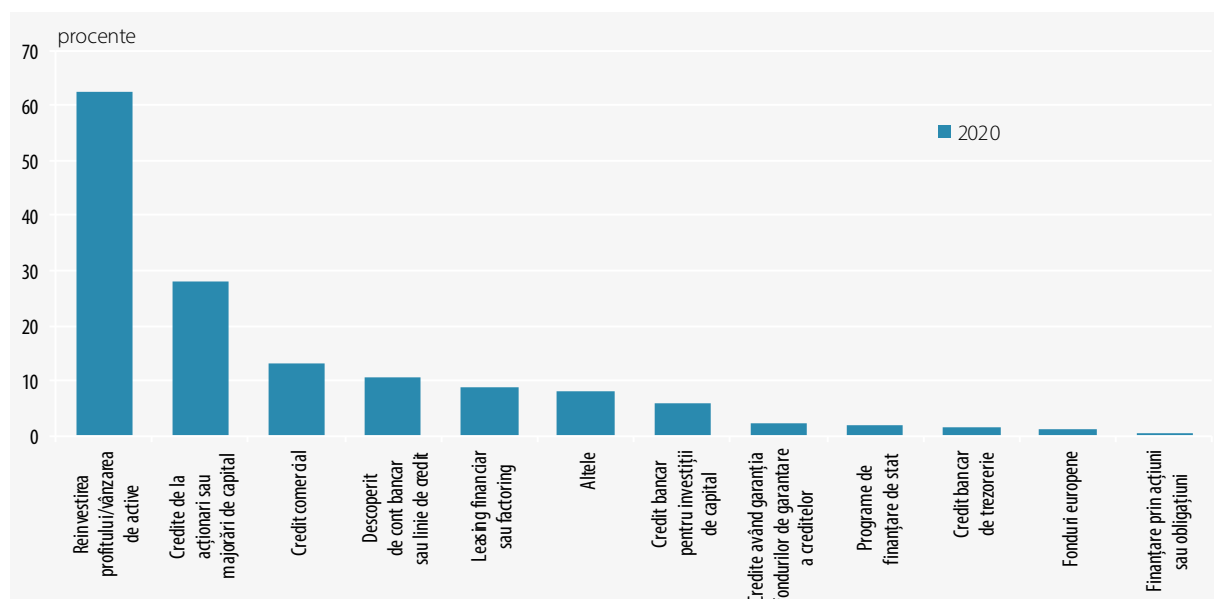
A2. Disponibilitatea surselor de finanțare pentru companii

Principalele surse de finanțare ale companiilor

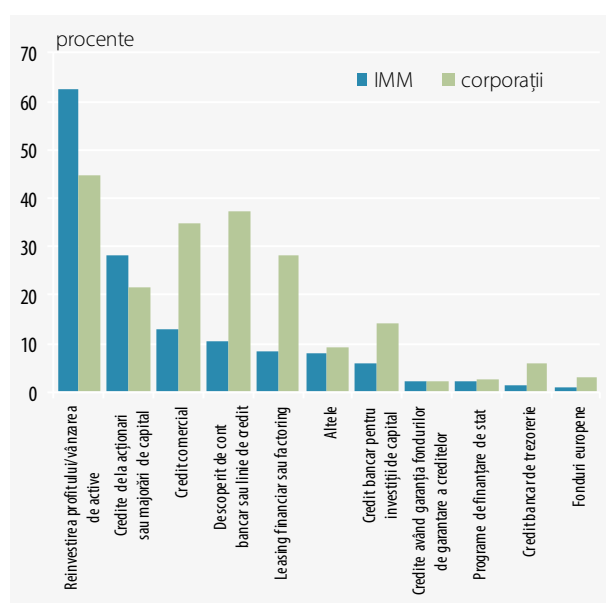
În perioada iunie 2019 – mai 2020, sursele principale de finanțare utilizate de companii au rămas cele interne, acestea devenind mai importante în acest interval decât resursele externe, în principal datorită avansului substanțial înregistrat de reinvestirea profitului și vânzarea de active, cu 37 puncte procentuale mai multe companii preferând acest tip de finanțare față de perioada precedentă. Creditele bancare rămân o opțiune mult mai puțin utilizată, iar numărul companiilor care optează pentru credite comerciale și descoperitul de cont bancar a continuat să scadă în acest interval (Grafic 9). Contextul impactului negativ asupra comerțului de bunuri

la nivel global cauzat de pandemia COVID-19 creează o vulnerabilitate mai accentuată în special în ceea ce privește companiile care efectuează activități de comerț exterior, deoarece acesta ar putea genera o serie de dezechilibre atât pentru exportatori, cât și pentru furnizorii lor. Structura pasivului acestora arată că principala sursă de finanțare pentru firmele care desfășoară activități de comerț exterior o reprezintă datoriile comerciale (23 la sută din pasivul exportatorilor și 22 la sută din pasivul importatorilor).

Grafic 9. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni pentru companiile nefinanciare

Grafic 10. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni pentru IMM și corporații

Analiza surselor de finanțare ale companiilor afectate de pandemie arată faptul că atât sectoarele puternic afectate, cât și cele afectate moderat, nu se bazează într-o proporție foarte mare pe creditele interne, de la bănci și IFN. Valoarea acestora reprezintă 8 la sută din pasiv (asemănător mediei la nivelul ansamblului companiilor nefinanciare), similar sectoarelor cu impact mediu (9 la sută). Având în vedere nivelul ridicat al creditelor comerciale din bilanțurile firmelor (18,4 la sută din pasiv, în timp ce ponderea împrumuturilor solicitate de băncile și IFN autohtone era de 8,4 la sută), riscul ca societățile care întâmpină probleme financiare să propage aceste dificultăți de-a lungul lanțurilor de afaceri se majorează⁹.

Diferențe importante se mențin în privința utilizării surselor de finanțare în funcție de dimensiunea firmelor. IMM se finanțează în special prin reinvestirea

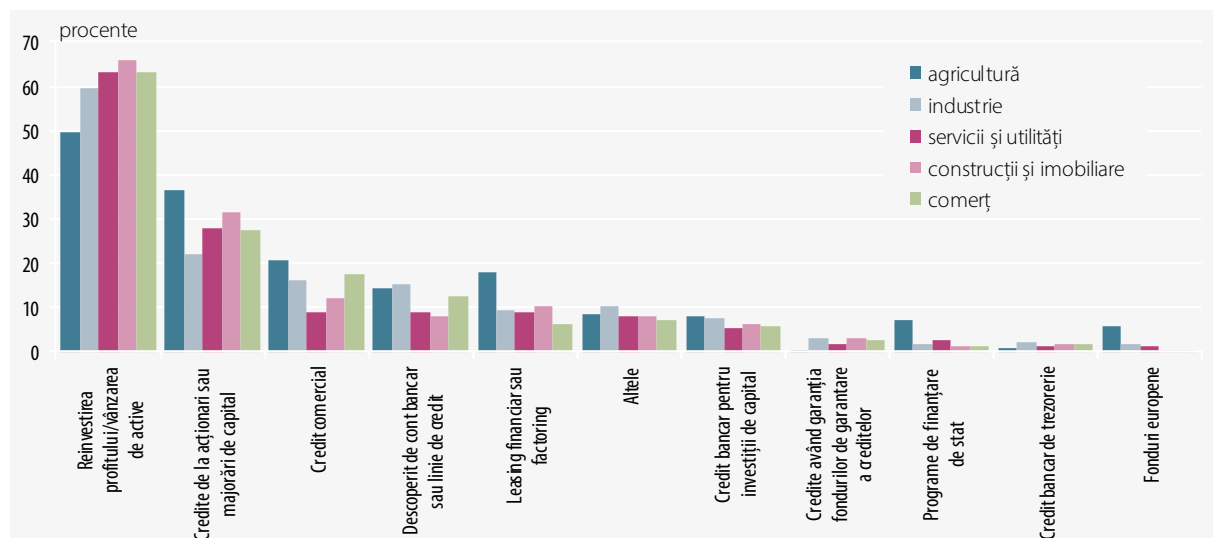
profitului, vânzarea de active și credite de la acționari sau majorări de capital, iar

⁹ BNR – Raport asupra stabilității financiare, ediția iunie 2020.

corporațiile folosesc cu precădere credite comerciale, descoperit de cont bancar sau linii de credit, respectiv leasing financiar sau factoring. Semnificativ este faptul că ambele segmente, IMM și corporații, au avut preferințe în creștere pentru reinvestirea profitului în dauna creditului comercial și a descoperitului de cont bancar, pe când leasingul financiar sau factoringul au crescut în ambele cazuri. În plus, corporațiile au rămas în continuare principalii contractanți de credite pentru investiții de capital (14 la sută din totalul corporațiilor, spre deosebire de 6 la sută în cazul IMM) (Grafic 10). Deși activitatea de investiții a firmelor rămâne la un nivel relativ scăzut în România, comparativ cu media europeană, schemele de investiții adresate sectorului real prin intermediul creditelor facilitate și garantate de către autorități sunt, pe de altă parte, așteptate a avea un rol benefic în următorii ani. Astfel, programul „IMM Invest” poate susține lichiditatea companiilor și activitatea lor de investiții în perioada următoare, prin stimularea achiziției de echipamente și utilaje¹⁰.

Similar evoluției la nivel agregat, și în cazul principalelor sectoare de activitate se observă predilecția către utilizarea resurselor interne, în principal reinvestirea profitului, vânzarea de active, sau credite de la acționari sau majorări de capital. Cu excepția firmelor din industrie, preferințele pentru aceste surse de finanțare au fost în creștere față de perioada precedentă. Totodată, se remarcă o scădere a importanței creditelor bancare pentru investiții contractate de companiile din sectorul agricol (Grafic 11).

Grafic 11. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni, pe sectoare de activitate

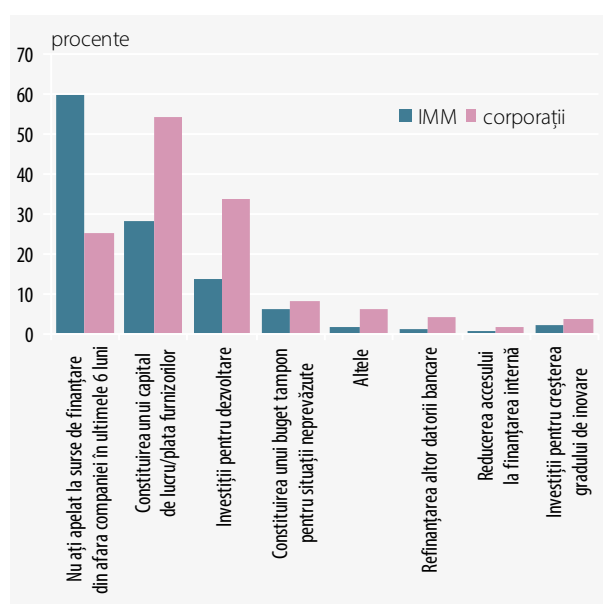
Destinații ale finanțării atrase de companiile nefinanciare

Potrivit sondajului, la baza deciziei de accesare a creditelor oferite de bănci sau IFN s-a aflat în principal constituirea unui capital de lucru (stocuri, echipamente etc.) sau plata furnizorilor (28 la sută). De remarcat că, față de exercițiul anterior, corporațiile au înregistrat majorări pe toate cele trei segmente (finanțări pentru constituirea de

¹⁰ BNR – Raport asupra inflației, ediția august 2020.

capital de lucru sau pentru plata furnizorilor, pentru constituirea unui buget tampon pentru situații neprevăzute sau pentru investiții pentru dezvoltare), în timp ce IMM au crescut doar pe ultimele două paliere. Investițiile pentru creșterea gradului de inovare nu reprezintă o prioritate pentru companiile din România, doar 1,9 la sută dintre acestea contractând credite în acest sens, însă cu o tendință de ușoară creștere. Totodată, apelarea la împrumuturi pentru refinanțarea altor datorii bancare a rămas la valori scăzute.

Grafic 12. Principalele destinații ale finanțării atrase de IMM și corporații în ultimele 12 luni

În comparație cu IMM, care au răspuns în proporție de 60 la sută că nu au apelat la surse de finanțare din afara companiei în ultimele șase luni, corporațiile folosesc într-o măsură mai mare un mix variat de fonduri, numai 25 la sută dintre acestea declarând că nu au utilizat surse externe firmei. Cele mai multe corporații au contractat credite pentru nevoi curente (54 la sută), iar un procent de 34 la sută dintre acestea au utilizat fondurile atrase pentru investiții destinate dezvoltării (achiziții de utilaje, terenuri, clădiri), comparativ cu doar 14 la sută dintre IMM. Mai mult, firmele de dimensiuni mari care au accesat sume în scopul realizării de investiții pentru creșterea gradului de inovare au fost în procent dublu (3,7 la sută) față de IMM (1,9 la sută) (Grafic 12).

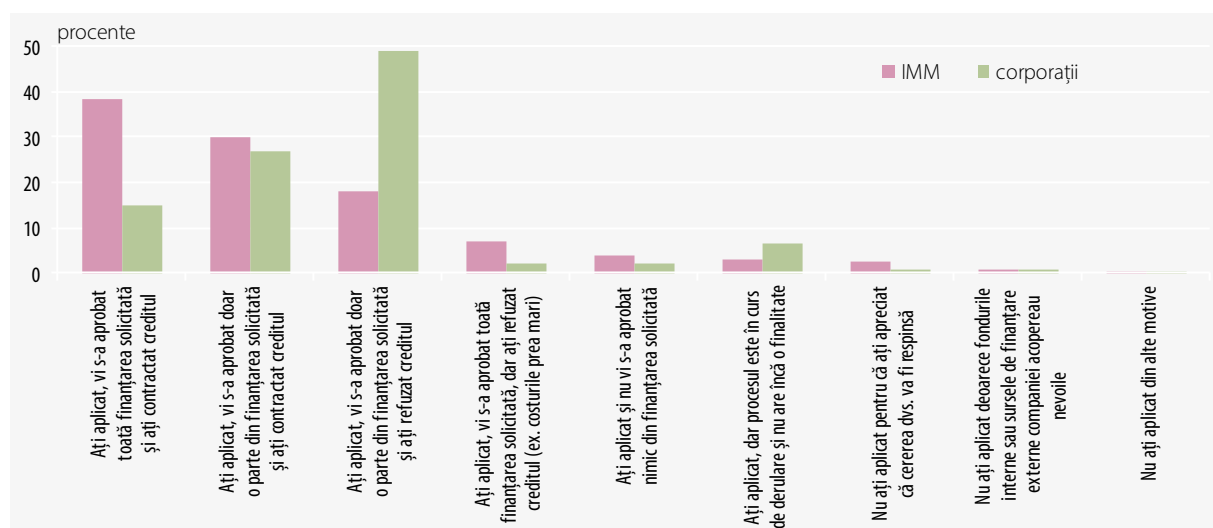
Aproximativ 47 la sută dintre companii intenționează efectuarea de noi investiții pentru dezvoltarea firmei (achiziții de utilaje, terenuri, clădiri, angajare de personal, întreprinderea de noi activități etc.) sau pentru creșterea gradului de inovare (achiziții de patente, licențe, brevete etc.) în următoarele 12 luni. Totodată, în eventualitatea accesării de surse de finanțare externe firmei, cei mai mulți, 15 la sută, au declarat că suma de care ar avea nevoie ar fi între 100 000 lei și 1 000 000 lei, iar 9 la sută au declarat că ar avea nevoie între 50 000 lei și 100 000 lei pentru contractare. Doar 4 la sută ar avea nevoie de mai mult de 1 000 000 lei.

Accesarea de finanțare de la bănci și IFN

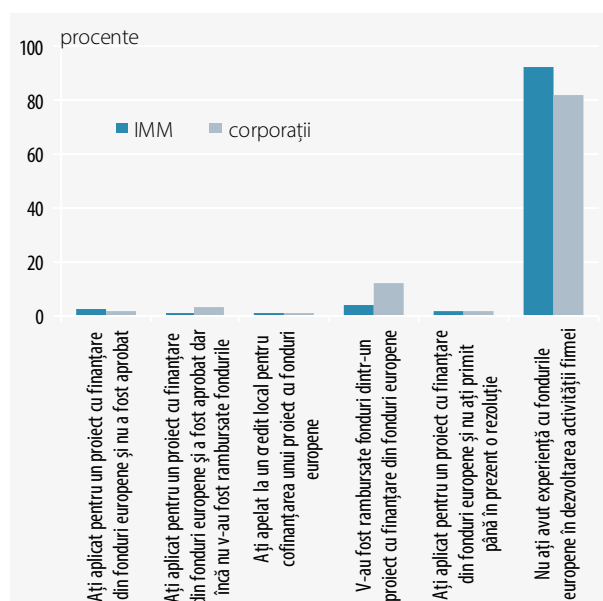
Deși în ușoară scădere, ponderea firmelor care nu au utilizat finanțări de la bănci și IFN rămâne la o valoare semnificativă (75 la sută) (Grafic 13). Dintre companiile care au apelat la astfel de fonduri, numai pentru 18 la sută a fost aprobată întreaga sumă solicitată, fiind acceptate condițiile și costurile creditului. În cazul companiilor mari, se observă o scădere a proporției celor care nu au încercat să contracteze împrumuturi de la bănci sau IFN, de la 50 la sută la 44 la sută, ceea ce indică o creștere a cererii de finanțare. Mai mult, rata de succes a corporațiilor în a accesa un credit este în creștere față de exercițiul anterior (49 la sută dintre acestea au primit creditul pentru care au aplicat, față de 44 la sută înregistrat anterior).

La nivel sectorial, firmele cu cea mai înaltă rată de accesare a finanțării de la bănci și instituții financiare nebankare au fost cele din agricultură și industrie (23 la sută), în timp ce firmele din servicii și utilități, respectiv comerț au beneficiat de toată finanțarea solicitată în pondere de 17 la sută. Companiile din servicii care activează în domenii care presupun o intensitate mai redusă a gradului de cunoaștere (*less knowledge intensive*) au obținut într-o proporție mai mare aprobare pentru un credit (40 la sută), comparativ cu firmele care oferă servicii cu un nivel ridicat al cunoașterii (*knowledge intensive*), de 29 la sută.

Grafic 13. Accesarea de finanțare de la bănci și IFN în ultimele 12 luni

Grafic 14. Accesarea fondurilor europene în ultimele 12 luni de către IMM și corporații

Accesarea de fonduri europene

Utilizarea fondurilor europene este semnificativ sub potențial la nivelul companiilor din România, circa 92 la sută dintre acestea neavând experiență cu astfel de finanțări în dezvoltarea activității firmei în ultimele 12 luni (Grafic 14). Deși nivelul este mai redus în cazul corporațiilor comparativ cu IMM, și în acest caz proporția firmelor mari care nu accesează fonduri europene este importantă (81 la sută).

Astfel, circa 19 la sută dintre corporații au intenționat să acceseze finanțări europene, față de companiile mici și mijlocii ce au aplicat numai în procent de 8 la sută. Dintre acestea, 4 la sută dintre corporații au aplicat și au primit aprobare pentru astfel de proiecte, comparativ cu 1 la sută dintre IMM.

Între motivele principale menționate de firme pentru faptul că nu au aplicat pentru obținerea de

fonduri europene sau că nu au reușit să contracteze astfel de finanțări se numără: (i) capacitatea suficientă de autofinanțare (29 la sută), (ii) nu au avut intenții de

dezvoltare (25 la sută) sau (iii) birocrația aferentă procesului de aplicare (23 la sută). Acestea au fost urmate de situațiile în care firmele nu au avut la dispoziție resurse umane calificate pentru întocmirea dosarului de finanțare (9 la sută) sau nu au dispus de suma necesară cofinanțării (9 la sută). Circa 7 la sută dintre companii au precizat că fie nu au avut încredere în acest tip de finanțare, fie nu li s-au adus la cunoștință beneficiile utilizării unor astfel de fonduri.

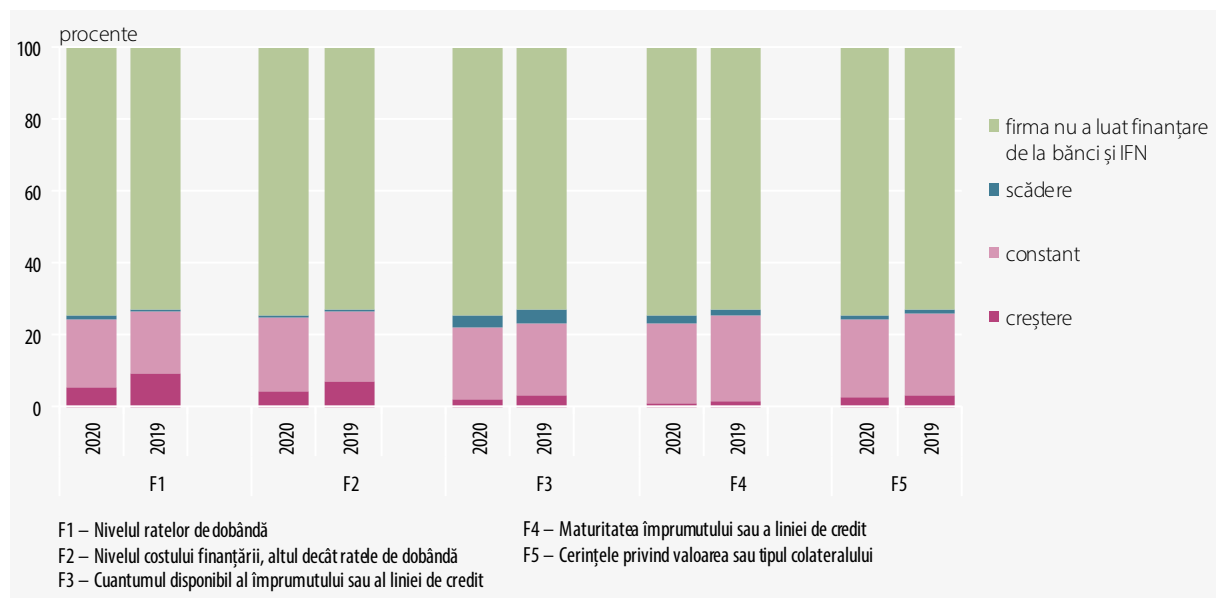
În funcție de sectorul de activitate, similar exercițiilor anterioare, se remarcă o prevalență mai ridicată a firmelor din agricultură în aplicarea pentru finanțări din fonduri europene (30 la sută).

A3. Condițiile și factorii de influență privind accesul la finanțare al companiilor

Relația companiilor cu băncile și IFN și percepția companiilor asupra termenilor și condițiilor

Companiile participante la sondaj, care au accesat împrumuturi de la bănci și IFN, au apreciat că relația acestora cu instituțiile de credit s-a menținut în mare măsură nemodificată (79 la sută).

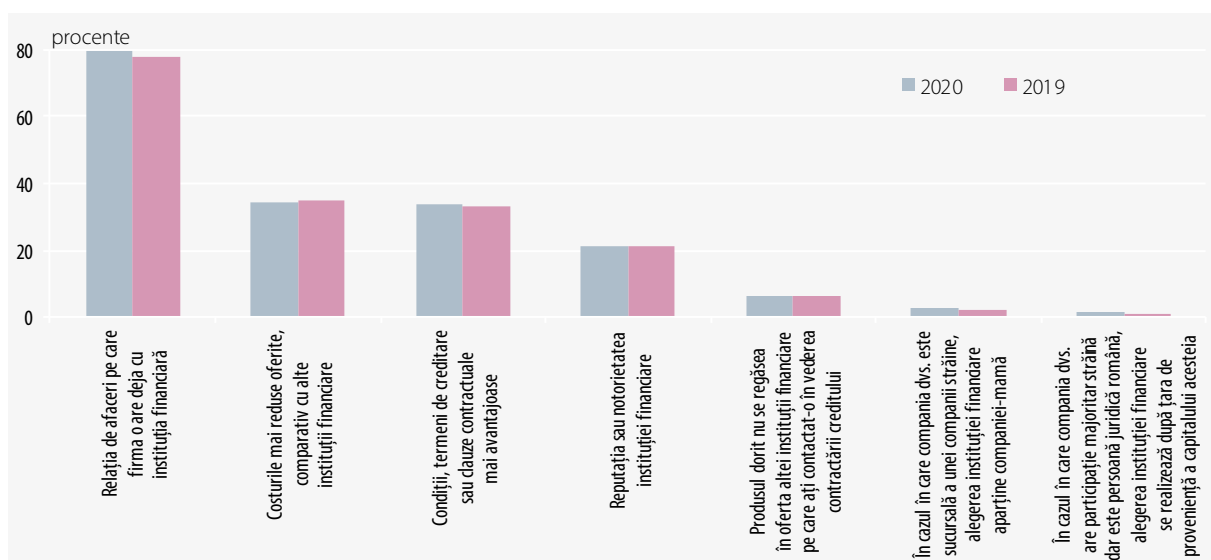
Grafic 15. Percepția companiilor nefinanciare asupra termenilor și condițiilor aplicate de bănci și IFN, în ultimele 12 luni

Percepția companiilor nefinanciare față de condițiile creditelor în derulare sau contractate în ultimele 12 luni de la bănci și instituții financiare nebancale a consemnat o serie de schimbări. O ameliorare marginală s-a înregistrat pe palierul costului finanțării, inversând evoluția evidențiată în sondajul precedent, atât în ceea ce privește comisioanele și alte taxe aplicabile împrumuturilor, cât și a nivelului ratelor

de dobândă (Grafic 15). Nivelul ratelor de dobândă este evaluat în creștere numai de 5 la sută dintre companii, spre deosebire de 9 la sută cât au fost consemnate în sondajul exercițiului precedent. Băncile, însă, percep o evoluție eterogenă în ultimul an în ceea ce privește termenii creditelor: o parte dintre aceștia s-au menținut neschimbați, în timp ce *spread*-ul ratei medii a dobânzii la credite față de ROBOR 1M s-a relaxat, iar plafonul maxim pentru valoarea creditului, prima solicitată pentru creditele mai riscante și scadența maximă s-au înăspri¹¹. Cuantumul disponibil al împrumutului a crescut pentru un procent marginal mai mic de companii, de 2 la sută, și a scăzut pentru 3 procente dintre acestea (față de 4 procente înregistrate în exercițiul precedent). Maturitatea a crescut pentru o pondere mai redusă de firme (1 la sută, comparativ cu 2 la sută în sondajul anterior).

Grafic 16. Motivele pentru care companiile nefinanciare au apelat la instituțiile financiare de la care au luat credite în ultimele 12 luni

Principalul element pe care companiile îl au în vedere în decizia acestora de apelare la instituții financiare pentru finanțare este reprezentat de relația existentă pe care firma o are cu instituția (80 la sută din companii au indicat acest motiv, cu 2 puncte procentuale în creștere față de exercițiul anterior). Acest criteriu este urmat de costurile mai reduse oferite (în scădere cu 1 punct procentual față de exercițiul anterior) și condițiile, termenii sau clauzele mai avantajoase (în creștere cu 1 punct procentual) (Grafic 16).

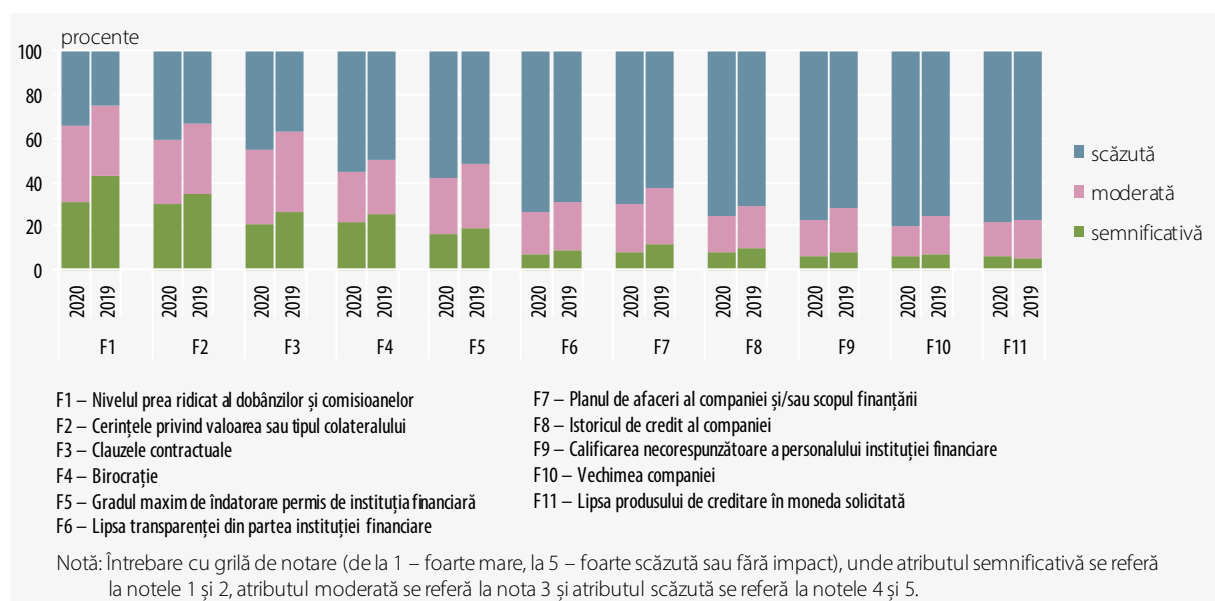
Principalele dificultăți întâmpinate de companii în accesarea finanțării de la bănci și IFN

Companiile care au solicitat credite de la bănci și IFN în ultimele 12 luni amintesc cel mai des printre obstacolele întâmpinate de către acestea în accesarea finanțării nivelul prea ridicat al dobânzilor și al comisiunilor percepute, cerințele privind valoarea sau tipul colateralului, birocrăția și clauzele contractuale. Se remarcă,

¹¹ BNR – Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, mai 2020.

față de sondajul anterior, faptul că firmele resimt într-o mai mică măsură ca o dificultate semnificativă nivelul costurilor de finanțare (31 la sută, față de 43 la sută). Alți factori de influență sunt calificarea necorespunzătoare a personalului instituției financiare, vechimea companiei, lipsa produsului de creditare în moneda solicitată sau situația financiară precară a companiei nu sunt considerate de către companii ca piedici în obținerea de împrumuturi de la instituțiile financiare (Grafic 17).

Grafic 17. Dificultățile întâmpinate de companiile nefinanciare care au aplicat pentru credite, în accesarea de finanțare de la bănci și IFN, în ultimele 12 luni

Anexă: Metodologie sondaj

Sondajul este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. Are la bază un chestionar care este transmis unui eșantion de aproximativ 11 000 de companii nefinanciare, dintre care circa 85 la sută sunt IMM, corporațiile fiind incluse exhaustiv. În ediția de față, sondajul s-a derulat în lunile mai și iunie 2020. Decalarea față de calendarul obișnuit a avut loc pe fondul contextului epidemiologic generat de pandemia COVID-19.

Eșantionul este reprezentativ la nivel național și regional și este extras prin procedee statistice, după următoarele criterii:

- clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații)¹²;
- sector de activitate, conform încadrării în CAEN Rev. 2;
- regiuni de dezvoltare.

Structura eșantionului după criteriile de extragere a acestuia se prezintă astfel:

- după mărime: 34 la sută microîntreprinderi, 24 la sută companii mici, 24 la sută companii mijlocii, 16 la sută corporații și 2 la sută IMM atipice (Grafic A1);
- după principalele sectoare de activitate: 2 la sută în agricultură, 16 la sută în industrie, 34 la sută în servicii și utilități, 9 la sută în construcții și imobiliare și 38 la sută în comerț (Grafic A2);
- după regiunile de dezvoltare: 6 la sută Nord-Est, 7 la sută Sud-Est, 8 la sută Sud-Muntenia, 4 la sută Sud-Vest, 8 la sută Vest, 12 la sută Nord-Vest, 9 la sută Centru, 8 la sută Ilfov, 39 la sută București (Grafic A3).

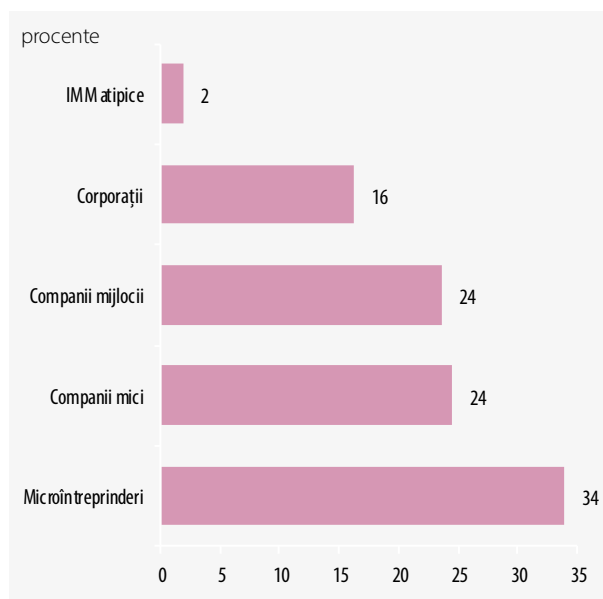
Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind (A – derulat pentru perioada iunie 2019 – mai 2020) accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și (B – derulat pentru perioada octombrie 2018 – septembrie 2019) capacitatea companiilor nefinanciare de a face față unor condiții financiare nefavorabile (evoluții privind rata dobânzii și cursul de schimb).

¹² Firmele intră în categoria IMM dacă au: (i) mai puțin de 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri mai mică de 50 milioane euro sau activul total mai mic de 43 milioane euro. Se clasifică în: A) microîntreprinderi dacă au: (i) mai puțin de 10 angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 2 milioane euro. B) întreprinderi mici dacă au: (i) între 10 și 50 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 10 milioane euro. C) întreprinderi mijlocii dacă au: (i) între 50 și 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri sub 50 milioane euro sau activul total sub 43 milioane euro. Conform acestor definiții, rămâne o categorie de IMM atipice care nu poate fi încadrată în nici una dintre cele trei categorii anterioare (ex.: IMM cu număr de salariați sub 10, dar cu cifră de afaceri și active totale peste 2 milioane euro).

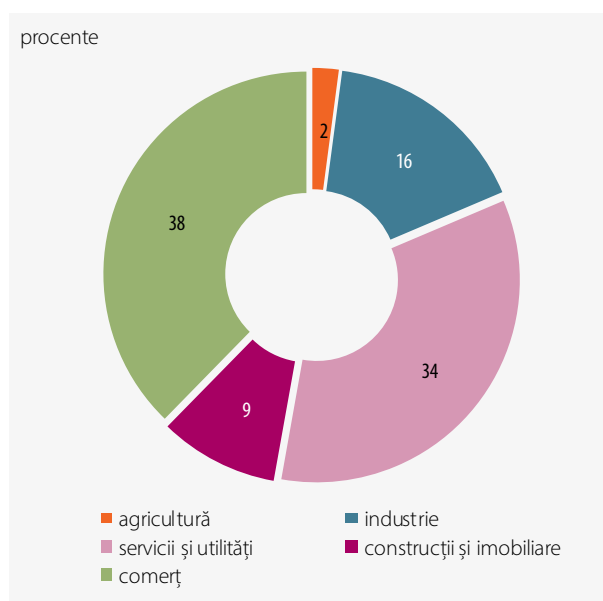
Întrebările din secțiunea A vizează opiniile companiilor privind:

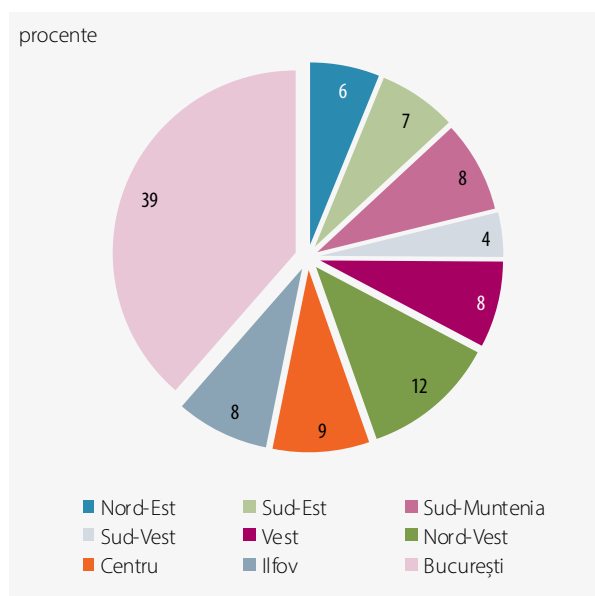
- situația economică generală a firmei;
- disponibilitatea surselor de finanțare;
- condițiile și factorii privind accesul la finanțare al companiilor.

Grafic A1. Structura eșantionului după mărimea firmei

Grafic A2. Structura eșantionului după sectorul de activitate al firmei

Grafic A3. Structura eșantionului după regiunea de dezvoltare unde sunt înregistrate firmele

Analiza răspunsurilor

Răspunsurile la întrebări sunt analizate în funcție de forma în care acestea sunt prezentate, astfel:

- a) Pentru întrebările cu grilă de notare se pot urma trei paliere de analiză:
 - analiza răspunsurilor separat pentru notele indicând o dinamică pozitivă, pentru notele indicând o lipsă de dinamică și pentru notele indicând o dinamică negativă;
 - analiza răspunsurilor doar pentru notele indicând o anumită dinamică;
 - analiza în sold net conjunctural (calculat ca diferență între ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind ascendentă/semnificativă și ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind descendentă/nesemnificativă).
- b) Pentru întrebările cu răspuns multiplu sau întrebările cu răspuns unic: analiza ponderii celor care au ales o anumită variantă de răspuns în totalul respondenților.

În cazul întrebării „A1. Cum apreciați că au evoluat următorii factori în ultimele 12 luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au considerat că a avut loc o îmbunătățire și al celor care au considerat că a avut loc o înrăutățire în evoluția factorului respectiv. Un rezultat net pozitiv poate indica o îmbunătățire a situației economice la nivel național, a sectorului de activitate sau a companiei în sine, precum și a perspectivelor de dezvoltare sau a relațiilor cu partenerii de afaceri.

În cazul întrebării „A2. Care sunt problemele cele mai presante cu care s-a confruntat compania în ultimele șase luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au indicat o problemă ca fiind semnificativă și procentul

companiilor care au indicat o problemă ca fiind ne semnificativă. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită problemă este semnificativă.

În cazul întrebării „A7. Care este opinia dvs. cu privire la evoluția din ultimele 12 luni a termenilor și condițiilor aplicate creditelor contractate (credite în derulare indiferent de vechime) de la bănci și instituții financiare nebancale?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au indicat o înăsprire a condițiilor și procentul companiilor care au indicat o relaxare a condițiilor. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită condiție a devenit mai stringentă.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele 12 luni și așteptările privind următoarele 12 luni, cu excepția întrebării A2, care acoperă o perioadă de șase luni, fiind adresată și în secțiunea B a chestionarului.

Definirea companiilor cu credite și a companiilor fără credite în derulare

Separarea companiilor în companii care au credite în derulare și companii care nu au credite în derulare s-a realizat după marcarea grilei cu nota „4 – nu ați avut credite contractate de la bănci și IFN” pentru oricare din variantele de răspuns, de la întrebarea „A7. Care este opinia dvs. cu privire la evoluția din ultimele 12 luni a termenilor și condițiilor aplicate creditelor contractate (credite în derulare indiferent de vechime) de la bănci și instituții financiare nebancale?”. Astfel companiile care au marcat cu nota 4 oricare din variantele de răspuns au fost clasificate ca firme fără credite în derulare, iar restul, care au ales orice altă notă de la 1 la 3 din cadrul întrebării, au fost clasificate drept firme cu credite în derulare.

